

Nedělní kázání, 29. 5. 2022 (Zdeněk Šorm)

Čtení: 2. Samuelova 1,1 – 16

Text: 2. Samuelova 6

Bratři a sestry,

ujmout se úřadu, ujmout se svého poslání, převzít moc – to je nesmírně náročná situace. Když padne konkurent, protivník, který tomu stál v cestě, není zdaleka vyhráno. Obtíže a nebezpečí nekončí, naopak začínají.

Když Bůh při křtu zjevil a potvrdil, že Ježíš je jeho milovaný Syn, jemuž náleží veškerá úcta a poslušnost, nastalo pro něho vzápětí období nejtěžších pokušení. A ve všech šlo právě o to, jak se své pravomoci ujme: „*Jsi-li Syn boží, řekni, ukaž, získej...*“

Když padne Saul, je na tom David podobně. Otevřené možnosti, nabízející se pravomoci, očekávání, která s tou situací a s jeho osobou ostatní spojují, odpovědnost, kterou na sobě člověk najednou cítí - to je tlak, který je těžké se ctí ustát. Ono je vůbec těžké se v tom všem vyznat. Co je vlastně pokušení, kterému je třeba se vzepřít, a co je Bohem darovaná příležitost, kterou by bylo hřích promarnit? Co ještě náleží k odpovědnosti, které se má člověk ujmout, a v čem už jenom vychází vstříc své samolibosti a jedná svévolně bez důvěry? Ono to někdy vůbec není snadné rozpoznat. Nám se to tak může jevit jenom proto, že ten příběh čteme ex post. Zkusme ale s Davidem do té situace vstoupit:

Představte si, že vám někdo přiběhne oznámit, že všechny překážky k tomu, abyste se ujali svých oprávněných nároků, padly. Strůjce bezpráví, který vám šel po krku, je jednou provždy vyřízen. A když se toho posla zeptáte, jak to může vědět, odpoví vám, že při tom byl a trochu k tomu také sám přispěl. A protože vaše nároky zná, respektuje a schvaluje, tak vám taky přinesl, co vám právem náleží.

Jak to přijmete? Jako dobrou zprávu? Jako vítaný projev přízně a podpory? Nebo jako podbízivou vypočítavost? Jako nebezpečnou svévoli? A proč? Jak to poznáte?

David, stejně jako my, stěží věděl, co líčí předcházející kapitola, totiž že Saulův konec podle všeho proběhl poněkud jinak. Saul po svém zbrojnoši marně žádal ránu z milosti a tak nalezl na meč sám. Žádný Amalekovec při tom neasistoval. K jeho královským insigniím se mohl dostat leda tak jako okradač mrtvol. Ale to nechme stranou. V obdobné situaci, pokud jsme u

toho nebyli, také často nevíme, jak se co událo. Nezbyvá než vycházet z toho, co kdo řekne.

Možná bychom ale dali Davidovu ráznému potrestání za pravdu kvůli tomu, že posel vztáhl ruku na lidský život. Násilí odmítáme. Příkázání přece praví: Nezapomínej. Jenomže ono šlo o Saulovo výslovné přání, navíc v situaci, která nepochybně hrozila víc než jen smrtí. O násilí tu lze mluvit stěží. Jestli, tak o euthanasii, ale ani ta tu vyhocenou situaci nevystihne. V historii bychom jistě našli obdobné případy, které dovedeme nejen pochopit, ale dokážeme je i ocenit.

A minule jsme četli, že David pomstu nad Saulem, za jeho bezohlednost vůči němu, přenechal Bohu. Prosil přímo, aby nad ním Bůh vynesl soud a tak ho z jeho ruky vysvobodil. Co jiného by tedy bylo přirozenější, než aby jeho neslavný konec nyní přijal jako vyslyšení svých modliteb. Posla a jeho noviny mohl vítat jako zvěstovatele věci utěšených, přímo božích.

Navíc, ten zpravodaj přichází ve chvíli, kdy ještě není tak úplně rozhodnuto. Saul měl ještě jiného syna než Jonatana. Amalekovec nemohl vědět, jak se situace vyvine. Svým jednoznačným příklonem k Davidovi riskoval.

Existuje tedy dost důvodů, pro které by bylo možné brát jeho vystoupení pozitivně. Samozřejmě nabízí se i dost důvodů proti tomu: především podezření z prospěchářské podbízivosti, která se neštítí ničeho, aby se zalíbila. Hyenismus, který chce vydělat na cizí tragédii. Podezřele působí i fakt, že je tím poslem příslušník úhlavních nepřátel Izraele a přichází zrovna ve chvíli, kdy je David na hlavu porazil. Jenomže, copak by to byl jediný případ takového zvláštního paradoxu? Co nevěstka Rachab v Jerichu, nebo moabská Rút?

Rozpoznat, oč jde a jak se zachovat, je opravdu složité. Právě v tom je podstata pokušení. Ani u Davida nejspíš nenajdeme nějaký obecný a jednoznačný recept. Důležité ale je všimnout si, že nepřijímá jednoduše všechno, co mu hraje do noty, natož aby si to zbožně zdůvodnil a posvětil. Respekt vůči tomu, co Bůh ustanovil, nelze zkrátka pominout, i kdyby to vypadalo, že se tak naplňuje boží zaslíbení nebo naše prosby, i kdyby to slibovalo zajištěnou podporu. To je asi podstatný příspěvek tohoto příběhu, kterým se máme inspirovat. Touhle sebekritičností se asi liší poctivá zbožnost od pouhé ideologie.

Nastávají ovšem další pokušení. O všech jsme nečetli, ale kapitoly, které jsme přeskočili, o nich hovoří: o uvolněnou pozici, se hlásí také jiní.

Nastává skutečně mocenský boj. Tomu se nevyhnete. A třebaže se David od nejpochybnějších praktik tohoto zápasu distancuje, neznamená to, že z nich netěží. Svého vojevůdce, který za něho špinavou práci obstará, už zdaleka tak radikálně nepotrestá jako toho domnělého zvěstovatele dobrých zpráv. A potom se ozve hlas lidu. Bůh sice Davidovo postavení vymezil, ale lid má vlastní představu o vůdci Izraele. Chce krále, jako mají jiní. A David se tomu nebrání.

Pokoušení netkví jenom v tom, jak moc používáme. Stejně tak může být pokušením moc nevyužít, nechat za sebe rozhodovat, jednat nebo mluvit druhé; nechat věci, ať se prostě dějí, aniž by do nich člověk sám zasahoval; být jen jejich objektem, aniž by jim člověk sám udával směr.

Tak je tomu už u prvotního hříchu. Člověk má nad stvořením panovat. K tomu ho Bůh povolal. Ale Eva si nechá hadem diktovat, jak se věci mají, nebo aspoň našeptat, jak by mohly být. Stvoření zkrátka formuje člověka, místo aby mu vládl. A ten prvotní příběh také ukazuje, jak neznatelná může být hranice mezi posláním a pokušením. Člověk byl stvořen, aby byl obrazem Božím, a selhává právě tehdy, když chce být jako Bůh. I pravdivý a uslechtilý záměr nás může svést. Však se to vzápětí ukáže.

David si byl nejspíš dobře vědom toho, co formuloval i první československý prezident v knize Světová revoluce, totiž, že psaná ústava, parlament, byrokracie, policie, vojsko ani průmysl a obchod samy nezabezpečují demokracii ani dobrou existenci státu. Politika ani stát neobstojí bez mravního základu, který formuje náboženství.

Proto je jednou z jeho prvních starostí, když se ujme vlády nad celým Izraelem, přenesení truhly smlouvy, která obsahuje desky zákona a je také jako Hospodinův trůn reálným znamením jeho přítomnosti, do centra říše. Věnuje tomu náležitou pozornost, přizve celou armádu a všechen lid. Je to sláva, nádhera, úchvatná podívaná, která přesně kopíruje všechny dobré tradice.

A pak se to náhle stane. Uza vztáhne ruku, aby truhlu zachytil, protože spřežení vybočilo z cesty, a padne v tu ránu mrtev zasažen božím hněvem. Prostě šok!

Davidovi to ale naštěstí konečně dojde - jak snadno se zvrátí úcta v manipulaci, jak malý krůček je od skutečné bohoslužby k tomu, že chce mít člověk z Boha jenom služebníčka, jak snadno bezděky překročí tu hranici a chce najednou tomu, co je směrodatné sám udávat směr.

Spřežení totiž mělo mít naprostou volnost. Nikoli člověk, ale Hospodin měl božím věcem udávat směr. Na člověku bylo, aby to respektoval, aby Bohu to právo přiznal. Spřežení tedy nemohlo vybočit z cesty. To jenom chudák Úza podlehl dojmu, který David vzbudil, totiž že směr je jasný. Až teď to Davidovi došlo: „To já tu měl na jeho místě ležet. Jak by mohla Hospodinova schrána vejít ke mně?“ Bůh se nedá zapřáhnout do ničeho, ani do budování státu. Mravní základ je mravním základem, jen když nemá žádné zadání, jen když může i zájem státu popřít. Kdo na to zapomíná, ten na sebe svolává boží hněv.

Ujmout se svého poslání, převzít moc a odpovědnost, to je prostě zkouška, která člověka prověří. To se teprve ocitáme v presu. A selháváme snadno. Bible si iluze nedělá. Neví o lidech bez chyby. I ty, kdo se stali málem legendou, líčí realisticky. Ne proto, abychom se smířili s pokleslostí, ale abychom neodepisovali kdekoho za sebemenší klopýtnutí v iluzi, že existují nějaká stoprocentně čistí a bezúhonní.

Důležité ale je, k čemu to klopýtání člověka dovede. Podruhé už David žádný šikovný politický tah nedělá, zato se raduje jako blázen, že může počítat s boží přízní. Zbožnost už pro něj není jenom prostředkem, jak upevnit svou důstojnost. Teď ji kvůli Bohu klidně vydá všanc, protože mu došlo, že to, co je, je jenom díky Bohu. A tak není nic důležitějšího, než ho oslavit, i kdyby při tom měl být každému pro smích. O svoji velikost se díky Bohu nemusí starat. A my také ne. Amen.